

מצאג שיעור תקיעת שופר במשך אלו

1

במדינתנו מראש חדש אלול עד יום הכפורים לומר בכל יום אחר גמר התפלה, מזמור לדוד ד' אורי כו' בקר וערב, ואומרים אחריו קדיש, ואנו נוהגין לומר עד שמיני עצרת ועד בכלל, וביום שיש בו מוסף אחר גמר תפלת שחרית קדם אין כמוך, ובערב אחר תפלת המנחה. ובמקומות שאומרים אותו אחר גמר התפלה בראש חדש, יש להקדים מזמור ברכי נפשי, וכן במקומות שאומרים אותו אחר תפלת שחרית ונוהגין גם כן לומר שיר של יום אחר תפלת שחרית, יש להקדים השיר של יום [אחרונים].

מצאג בכור, שופר תקרא סוף

2

לד' ויאמר יהוה אל-משה פסל-לך שני-לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על-הלוחות את-הדברים אשר דיברתי על-הלוחות הראשונים אשר שברתי: והיה נכון לבקר ועלית בבקר אל-הר סיני ונעבת לי שם על-ראש ההר: ואיש לא-יעלה עמך וגם-איש אל-ירא בכל-ההר גם-הצאן והבקר אל-ידעו אל-מול ההר ההוא: ויפסל שני-לוחות אבנים כראשונים וישבם משה בבקר ויעל אל-הר סיני כאשר צוה יהוה אתו ויקח בידו שני לוחות אבנים:

כראג כי תלא

א. נוהגים לקום (א) באשמרת לומר סליחות ותחנונים (ב) מראש חדש (א) אלול ואילך (ב) עד יום הכפורים: הגה ומנהג בני אשכנז אינו כן אלא (ג) מראש חדש ואילך מתחילין (ג) לתקוע אחר התפלה שחרית, ויש מקומות שתוקעין גם כן ערבית, ועומדים באשמרת (ד) לומר (ה) סליחות (ה) ביום א' שלפני ראש השנה, ואם קל ראש השנה ב' [אז] ג' מתחילין (ו) מיום א' שבוע (ז) [ב] שלפניו (מנהגים).

שיעור אור שופר תקרא סוף

3

מקעין. יום אלול כי כן המקינו שיהיו מוקעין עד יום"כ על זמ"מ יום הכיפורים שעלה משה למרום ואמר לתקוע בכל יום עד יום"כ כדי שלא יטעו עוד בע"ג, וזו המלכות אין מוקעין כי אם עד ר"ה

תקועת סימן

ל ויהי ממחרת ויאמר משה אל-ה' ה' אתם חטאתם חטאת גדולה ועתה אעלה אל-יהוה אולי אכפרה בעד חטאתכם: וישב משה אל-יהוה ויאמר אנא חטא העם הזה חטאת גדולה ועישו להם אלהי זהב: ועתה אס-תשא חטאתם ואס-אין מחתי נא מספרך אשר כתבת:

כראג כי תלא

4

תקעא (א) ובמנהגים של מה"ר אייזיק טירנא (מנהגי סליחות עמ' פו) מנהג לתקוע מראש חדש אלול עד ערב ראש השנה שהוא זכור ברית ואז מפסיקין לתקוע וחוזרין ותוקעין בראש השנה וזהו שלשים יום וסמך לדבר (תהלים פא ד) תקעו בחדש שופר דמשמע חדש שלם שהוא שלשים יום והכל כדי לערבב השטן שלא ידע מתי יהיה ראש השנה ולכן גמי אין מברכין חדש תשרי עכ"ל וכן המנהג רק שאין תוקעין רק בשחרית. ובהגהות מהרא"ק (במהרי"ל הל' ימים נוראים סי' ה' עמ' רס) שיש נוהגין להפסיק לתקוע שלשה ימים קודם ראש השנה עכ"ל אבל המנהג כדברי מה"ר אייזיק טירנא:

כראג (הכנה) שופר תקרא

5

א, ג, (א) תניא בפרקי רבי אליעזר בראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה (דברים י א) שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר הן במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה. והקדוש ברוך הוא נתעלה הן באותו שופר שנאמר (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה וגו'. (ג) לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חדש אלול בכל שנה ושנה (ג) וכל החדש כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה [א] שנאמר (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. וכדי לערבב השטן (עד כאן). וכן נוהגין באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה

סור אור סימן תנכ"ב

6

בעת ההוא אמר יהוה אלי פסל-לך שני-לוחות אבנים כראשונים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ: ואתב על-הלוחות את-הדברים אשר דיברתי על-הלוחות הראשונים אשר שברתי ושמתם בארון: ואעש ארון עצי שטים ואפסל שני-לוחות אבנים כראשונים ואעל ההרה ושני הלוחות בידו: וכתב על-הלוחות כמכתב הראשון את עשרת הדברים אשר דבר יהוה אליכם בהר מתוך האש ביום הקהל ויתגס יהוה אלי:

כראג עיקר

ויחל משה. אתפני יהוה אלהיו ויאמר למה יהוה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכח גדול וביד חזקה: למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלותם מעל פני האדמה טוב מחרון אפך והנחם על-הרעה לעמך: וכד לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך אשר נשבעת להם בך ותדבר אלהים ארבה את-זרעכם ככוכבי השמים וכל-הארץ תזאת אשר אמרתי אתן לזרעכם ונחלו לעלם: וינחם יהוה על-הרעה אשר דבר לעשות לעמו: כראג כי תלא

ויאשב בהר, ומהו כן, אמר ר' הונא בר אבא שישב ללהתיר גדרו של יוצרו. ומה אמר לו, דבר קשה. אמר ר' יוחנן דבר קשה אמר לפניו תהית אתמהא. אמר לו תוהא אנא על הרעה אשר דברתי לעשות לעמי. אותה שעה אמר משה לתר לך מתר לך, אין כאן גדר ואין כאן שבועה, הוי ויחל משה, שהפר גדרו ליוצרו כמה דאת אמר (במדבר ל ג) ולא יחל דברו. אמר ר' שמעון בן לקיש לפיכך נקרא שמו איש האלהים לומר שהתיר גדר לאלהים וכן ויחל משה.

[ל] ויהי ממחרת. צ"ו נתמוז נשמרו הלוחות וצ"ח שרף את העגל וצ"ט עלה, שנאמר ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגו', ועשה שם ארבעים יום וצקש רחמים שנאמר (דברים ט כה) ואתנפל לפני ה' וגו' (להלן לג יא): ועתה אעלה אל ה'. נאומה עליה נתעכז ארבעים יום, נמלאו כלים כצ"ט נאב, שהוא עלה צ"ח נתמוז, זו ציוס נטרצה לישראל ואמר לו למשה (להלן לד א) פסל לך שני לוחות, עשה עוד ארבעים יום נמלאו כלים ציוס הכפורים, זו ציוס נטרצה הקנ"ה לישראל נשמחה ואמר לו למשה קלחתי כדברך, לכן הוקצע למחילה ולמליחה

כראג כי תלא

(יט) והקב"ה נתעלה באותו היום באותו שופר כו' הי בקול שופר. מפרש שמלת עלה מושך גם על הי בקול שופר שנמעלה הי בשופר של יום ההוא, שהיה לכבוד נעלה לשם הי, שמזרו ישראל נמשכה גמורה, וגדרו גדר עמה מעממן במקיעם שופר זה שלא יבאו לטעות עוד (דהאי והעבירו שופר על ישראל קאי שהן מעממן עשו תקנה זו נגדר שלא יעשו כו', אבל ללשון הרוקח ושגלי לקט הג"ל משמע שמשנה הוא שזה למקום. ונוסח אחר כאן נפר"א ותעבירו שופר בכל המחנה כו', ולפי"ז הוא נמשך למעלה למאמר הקב"ה שזוהי כן, והאי נמעלה הוא מלשון עליה על כלנה [משלי לא] וכענין מ"ש ויגבה הי לבאות במשפט וישעיה הי"ז.

18

ב ופ"ש וקורין ההל"ל. כנס בשגלי הלקט (סי קעג) נשם הגאונים מנין שאומרים הלל בראש חדש מזינו שרמזו דוד בתהלים (ק) הללויה הללו אל בקדשו יאן י"ג פעמים הללו כנגד י"ג חדשים יבן ולפיכך לנו כופלים כל הנשמה על שנה מעוברת שיש לה י"ג חדשים ועל חדש צי ימים:
 ב"ר יוסף הלכות נאמן
 סימן תכב

הכ"ל (ל דוד אריאל)
 ד' נאקי ד' רבי אריאל
 ב"ר נ"י

13

דרך חיים תוכחות מוסר

שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך (דברים טו, יח). בכאן יש רמז מוסר להא דתנן בספר יצירה, שבעה שערים הם בנפש, שתי עינים שתי אזנים והפה ושני גקבי האף, עד כאן לשוננו. והוא חושב השערים שהם בראש של אדם. וצריך האדם להיות שומר השערים, דהיינו הראייה והשמיעה והדיבור, והכעס היוצא מאף. ועל אלו השערים ישים האדם לעצמו שופטים ושוטרים, כלומר שישפוט את עצמו תמיד, זהו תיבת לך שאמר תתן לך. וישגיח תמיד שלא יהיה שם שום עבירה, כי כמעט אלו המקומות מקום שלם, ויהיו תמיד בקדושה ובטהרה.

19

הללויה יהי. הללויה אל בקדשו הללויה בקיע עזו: הללויה בגבורתו אב קב הללויה כרב גדלו: הללויה בתקע שופר הללויה בגבל וכבוד: ג הללויה בתף ומחול הללויה במנים ועונב: הללויה בצלצלי דה שמע הללויה בצלצלי תרועה: כל הנשמה תהלל יהי הללויה: י גהלים קי

20

ומל הי אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך (דברים ל. ח). פירוש כי השב בתשובה יזכה גם לזרעיו אחריו להסיר ערלת לבבם. והקדמונים נתנו רמז בפסוק זה את לבבך ואת לבב ראשי תיבות אלול הוא כנ"ל. כי בזמן זה היו בני ישראל בעלי תשובה בעת שקיבל משה רבינו ע"ה לוחות שניות. לכן אלו הימים הם ימי רצון גם לנו זרעם אחריהם בזכות התשובה שעשו אבותינו כנ"ל:

לבג אמר
 זיקת'י אלו

הלוי כוונת עולם

14

אבל במדרשו של ר' נחוניא בן הקנה והבהיר ער-עיה ידרשו בו סוד, אמרו: "צדק זו מדת דינו של עולם, שנאמר צדק צדק תרדוף, וכתוב בתריה למען תחיה וירשת את הארץ - אם תדין עצמך תחיה ואם לאו הוא ידין עליך ותקים בעל כרחך.
 אכ"ל ב"ר אריאל

21

בפסוק ותכחש שרה כו'. כי יראה כו' לא כי צחקה. ותמהו כל המפרשים האיך כחשה שרה. ויש לפרש כי בודאי שרה מיד תקנה החטא בתשובה וע"י תשובה נמחק החטא כאלו לא צחקה מעולם. אכן יש תשובה מיראה ויש מאהבה ועל ידי אהבה נהפך החטא לזכות וז"ש ותכחש לאמר לא צחקתי היינו רק כי יראה. אבל אברהם הי בחי' תשובה מאהבה וז"ש לא כי צחקה פי' שצריכין לחקן הצחוק בעצמו להיות זכות שהרי באמת הוצרך הצחוק שעל שם זה נקי יצחק וגם אח"כ אמרה שרה בעצמה צחוק עשה לי אלקים הרי שתיקנה כל הצחוק להפכו לזכות. והי הכנה בחי' התשובה קודם לידת יצחק שלא הי באפשרי להיות קיום במדת הפחד של יצחק לכן הקדים הקב"ה בחי' התשובה ונקרא יצחק שהוא מיתוק הדין כמ"ש בזה"ק:

שבת אמת וי' רא
 שבת אמת

ויהי היום ויבא שמה ויסר אל- העליה וישב שמה: ויאמר אל-גיחזי גערו קרא לשונמית הזאת ויקרא-לה ותעמד לפניו: ויאמר לו אמר-נא אליה הנה חרדת ו אלינו את-כל-החרדה הזאת מה לעשות לך היט לדבר-לך אל-המלך או אל-שר הצבא ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת:
 אכ"ל ב"ר אריאל

15

מפיה איש ומת מות יומת: ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתו לך מקום אשר ינום שמה:
 אכ"ל ב"ר אריאל

16

האריאל כתב: ואשר לא צדה והאלהים אנה לידו ושמתו לך - ראשי תיבות: אלוהי: לוי: פי חילוק זה הוא עם רצון לקבל תשובה על החטאים שעשה וכל השנה: וצ"ל רצון על השגתו צריך לעשות תשובה בחי' של הנה.
 קיצור שבת ערוך
 סימן תכב סע"א

17